

יחסי סין טיבט על רקע הודעת הפרישה של הדלאי לאמה מתפקידו הפוליטי

דווקא בימים אלו, שבהם היחס הסיני המנוכר אל הבודהיזם הטיבטי ואל הטיבטים עצמם מפשר מעט, הצהיר הדלאי לאמה על פרישה מתפקידו.

האם נואש מניסיונותיו לסייע לטיבטים כפי שביקש? האם נואש מבני עמו שלו, החלוקים בדעותיהם באשר לדרכים שבהן יש לנהוג כלפי הכיבוש הסיני וביחס למעמד המתמשך של היותם פליטים בהודו? האם הבין שבהיותו 'סדין אדום' בעיני הסינים טוב יהיה כי יפרוש מתפקידו ויפנה מקום למנהיגים חדשים, שאולי תקל עליהם מלאכת הגישור עם הסינים? אלו הן רק מקצת האפשרויות העומדות מאחורי הצהרתו של הדלאי לאמה על פרישה מחייו הפוליטיים, הצהרה שאף שנאמרה, טרם יצאה מהכוח אל הפועל.

נדמה שתהיה הסיבה אשר תהיה, מעניין לבחון את הצד הסיני של העניין, שבו לצד מדיניות נוקשה ביותר, קיומו של משטר צבאי תקיף במסווה של אוטונומיה והגבלה חמורה של חופש הדת, הולכים ומתרבים הבקיעים.

בקיץ לפני ארבע וחצי שנים, זמן קצר לאחר חנוכת קו הרכבת החדש ללהסה, יצאתי בנתיבה הפתלתול של המסילה אל השחקים. הנסיעה ברכבת, כמו גם הביקור באתרים התיירותיים המרכזיים בטיבט, אפשר לי מפגש בלתי אמצעי עם התיירים הסינים שפקדו אותה. מאז, בזכות קלות הנסיעה ברכבת מספרם של התיירים הסינים הפוקדים את טיבט גדל מאד. עבור רוב התיירים הסינים טיבט היא ארץ פלאית, מקום שמעורר את הנפש ומרחיב את הלב (שנגרילה, בשפתם, המתבססת על המילה הטיבטית שמבאלה, המתייחסת אל גן עדן מיסטי). את הדברים הללו אני שומע תכופות מפי תיירים סיניים שאותם אני פוגש בביקורי בטיבט. עבור רבים מהסינים טיבט, הגם שהיא חלק ממדינתם, נתפשת כארץ לא נודעת, מפחידה ומאיימת אך גם גדושה בחוכמת חיים נשגבת. יאנג פנג לי, מכרה מבייג'ינג שהכרתי במהלך נסיעתי ברכבת הגיע אל טיבט ללא כל היכרות מוקדמת עם הארץ או יושביה. על פי עדותה היא נמשכה למקום מקסם כוחה של המילה. במהלך ביקורה בטיבט היא נשבתה בקסמיה של הרמה הגבוהה בעולם ובקסם תורתה ומאז שבה לשם בשנית. לא בכדי שמה הסיני של טיבט הוא שידיזאנג (Xidzang), כלומר "בית האוצר המערבי". האם די לתיירים הסינים בצילום מזכרת כשהם לבושים בבגדים טיבטיים "אותנטיים" על רקע ארמון הפוטאלה בלהסה, או שמא הם מגיעים לטיבט כדי למצוא בה מזור לחסכים דתיים ותרבותיים?

ניצנים לתשובה אפשר למצוא ב"מסע אל המערב", אחד מסיפורי העם בסין המתאר את מסעו של שוואנג זאנג, נזיר שיצא מסין לעבר הודו, כדי להביא ממנה את הסוטרות להסביר מה זה הבודהיזם (אמרותיו של הבודהא). על פי הסיפור, באותם ימים הדרדר מאד מצבה המוסרי של האימפריה הסינית, נשכחה תורתו של הבודהא והקיסר מצא אך דרך אחת על מנת להשיב עטרה ליושנה – לשלוח את שוואנג זאנג. לפי הסיפור, שבמרוצת הדורות נוספו לו סממנים מיתיים רבים, אל הנזיר הצטרפו בדרך שלושה חברים מיתיים – איש החול, החזרזיר והקוף. יחד הם צולחו את המסע רב התלאות והגיעו אל מקום מושבו של בודהא. כשפגשו אותו הם קיבלו מידיהם את הסוטרות הקדושות ושבו לסין. הסיפור הזה מוכר כמעט לכל סיני. ממפגשי עם סינים למדתי כי עבור רבים מהם הנסיעה לטיבט מסמלת את בדיוק את זה: מסע אל המערב והבאת

יותם יעקבסון

הרצאות, צילום וכתיבה, הדרכה בארץ
ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה

התורה הבודהיסטית, שאינה קיימת עוד בארצם ושאליה הם כמהים. קול זה סמוי בינתיים וכמעט שאינו נשמע ועם זאת נוכח במסווה. רבים מהסינים המגיעים ללהאסה עסוקים בחשאי בלימוד טקסטים בודהיסטיים. בהיחבא הם מעבירים בין אצבעותיהם מחרוזות תפילה, ממלמלים מנטרות ומחפשים מורה בודהיסטי טיבטי שיאות להכווין את דרכם.

בשנת 2000 צילמה הבימאית הסינית טנג דנהונג (Tang Danhong) סרט העוסק בטקסי קבורה טיבטיים, המוכרים בכינוי המערבי 'קבורת שמיים' (Sky burial). הסינים ראו במנהגי הקבורה הטיבטיים ברבריות לשמה ומשך שנים רבות אסרו על קיומם. עתה, לא רק שהתירו לבימאית סינית לתעד את הטקסים ולהתחקות אחר משמעותם, אלא גם התירו לייצאו לחו"ל והנה ב- 21.3.11 הוקרן באופן חד פעמי בסינימטק תל אביב. אחד הדברים המדהימים ביותר בסרט הוא שבמהלך תיעוד של אחד מטקסי התפילה המקדימים את הלוויה עצמה, נופלת עדשת המסרטה כבדרך אגב על פינת פולחן ביתית, שעליה ניצבת תמונתו של הדלאי לאמה ה-14, שכידוע עצם החזקתה מהווה עבירה על החוק בטיבט. הצילום חטוף והפוקוס אומנם לא מתמקד בדמות המנהיג הטיבטי, אך די בתצלום זה בכדי להוכיח שגם הקרחונים הסינים מפשירים את אט. ייתכן שעם השינויים הגדולים שעוברת סין ובעקבות השבר הדתי הגדול שיצר האתיאיזם הקיצוני בתקופת מהפכת התרבות, תשוב טיבט ותזכה במקומה ההיסטורי כפטרונית האמונה של סין, בעוד סין תשמש לה פטרונית מדינית וביטחונית. אחת הדוגמאות לכך היא אולי כוכבת הזמר הסינית לי-נה (Li Na), שלפני כמה שנים הפכה לנזירה בודהיסטית. אחד משיריה המוכרים ביותר הוא "העשב הירוק מסתיר את הערבה", מוקדש לטיבט.

כל הזכויות שמורות ליותם יעקבסון ©

מאי 2011